OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Hallinto- ja ohjausosasto
Osastopäällikkö Tapio Laamanen
Johtava asiantuntija Juha Saunamäki

26.5.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastaukset lakivaliokunnan 19.5.2021 kuulemisessa (JTS 2022-2025) esitettyihin kysymyksiin

1. Oikeusministeriön pääluokan kehysmäärärahan tason muutos ja vaalien vaikutukset

Oikeusministeriön hallinnonalalle on varattu julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2022–2025 määrärahoja seuraavasti.

2022	2023	2024	2025
1 020 083 000 €	1 019 613 000 €	1 053 952 000 €	1 014 750 000 €

Vaalien toimittaminen vuosittain ja suluissa vaalimomentin kokonaistaso:

- 2022; aluevaalit (16,814 milj. euroa)
- 2023; eduskuntavaalit ja saamelaiskäräjävaalit (25,336 milj. euroa)
- 2024; europarlamenttivaalit ja presidentinvaali (48,286 milj. euroa)
- 2025; alue- ja kuntavaalit (9,084 milj. euroa)

Valtio vastaa pääosin valtiollisten vaalien ja ensimmäisten aluevaalien kustannuksista ja kunnat vastaavat pääosin alue- ja kuntavaalien kustannuksista.

Ilman vuosittain vaihtuvia vaalimenoja määrärahat ovat seuraavat.

2022	2023	2024	2025
1 003 269 000 €	994 277 €	1 005 666 000 €	1 005 666 000 €

Vuoden 2022 jälkeen päättyvät eräät hallitusohjelman kertaluonteiset kohdennukset ministeriön momentilla ja avustusmomentilla sekä kertaluonteinen lisäys vankiloiden turvatekniikan uusimiseen,

mitkä aiheuttavat määrärahan laskun vuonna 2023. Vuonna 2024 määrärahan tason kasvu aiheutuu pääosin Vantaan vankilan lisärakennuksen valmistumisesta.

2. Sote-uudistuksen määrärahatarpeiden arviointi hallintotuomioistuimissa

Hallituksen 12.5.2021 kehyspäätös ei sisällä oikeusministeriön pääluokassa tuomioistuimia koskevia sote-uudistuksesta aiheutuvia määrärahoja eikä määrärahoja hyvinvointialuealoitejärjestelmän toteuttamiseen. Oikeusministeriö pitää todennäköisenä, että muutos lisää tuomioistuimissa (KHO, hallinto-oikeudet ja markkinaoikeus) käsiteltäviksi tulevien asioiden määrää merkittävästi sekä pysyvästi että joiltain osin myös määräaikaisesti. Tuomioistuimiin saapuvien asioiden määrää ja ajoittumista on kuitenkin mahdotonta arvioida tarkasti.

Oikeusministeriö pitää erityisen tärkeänä, että asiamäärien kehitystä seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa siihen reagoidaan asianmukaisesti tulevissa kehys- ja talousarviopäätöksissä, jotta asioiden käsittelyajat tuomioistuimissa eivät kasvaisi.

3. Hallinnonalan toiminnan määrärahatarpeet

Hallinnonalan perusrahoituksessa on puutteita erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen, tuomioistuinten, Syyttäjälaitoksen ja oikeusavun toiminnassa. Myös ministeriössä lainvalmistelun sekä valtioneuvoston yhteisen säädösvalmistelun kehittämisresurssit ovat tarpeisiin nähden niukat.

Hallituksen puoliväliriihen linjauksissa 29.4.2021 kohdassa 7 Oikeusvaltion kehittäminen ja sisäinen turvallisuus on tuotu esiin, että ” Tuomioistuinten resurssitilannetta on pyritty parantamaan hallituskaudella, mutta jo pitkään jatkunut krooninen aliresursointitila on voimakkaasti heikentänyt tuomioistuinten mahdollisuuksia käsittelyaikojen lyhentämiseen. Myös julkiseen oikeusapuun kohdistuu resurssien puutteen vuoksi paineita henkilöstöresurssien vähentämiseen. Kuitenkin kansalaisten oikeussuojan saatavuus julkisessa oikeusavussa tulee turvata sekä tuomioistuinkäsittelyssä että ulkoprosessuaalisissa asioissa.”

Lakivaliokunta on lausunnoissaan tuonut esiin oikeushallinnon perusrahoituksen riittävyyden ja kehottanut oikeusministeriötä selvittämään resurssitarpeiden määrää, jotta rahoitus olisi riittävää ja kestävällä pohjalla. Kehysvalmistelun yhteydessä oikeusministeriö selvitti ja arvioi tuomioistuinten ja Syyttäjälaitoksen käsittelyaikojen kehitystä eri asiaryhmissä vuosina 2010-2019. Vuoden 2019 lopussa käsittelyajat olivat edelleen kasvaneet ja keskeinen ongelma tuomioistuinlinjoilla on se, että yli

vuoden vireillä olleiden asioiden määrä on kasvanut merkittävästi vuosina 2010–2019. Myös Syyttäjälaitoksen käsittelyaikatilastoissa on vastaava tilanne. Tällä hetkellä perustilanteessa käsittelyaikojen kasvu jatkuisi edelleen, mutta koronaviruspandemia on aiheuttanut uusia ruuhkaantumistilanteita. Oikeusministeriö arvioi omassa kehysehdotuksessaan lisäresursoinnin tarvetta, jotta käsittelyaikojen kasvu voidaan pysäyttää ja käsittelyaikoja saadaan lyhyemmiksi. Myös oikeusavun ja edunvalvonnan siirtyvät määrärahat alenevat ja ministeriön on tarkoitus tarkastella asiaa tarkemmin osana ensi syksyn kehysvalmistelua.

Rikosseuraamuslaitoksessa uutena ilmiönä on noussut esiin vankilatyöntekijöihin kohdistuvan väkivallan ja sen uhkan lisääntyminen sekä työpaikalla että vapaa-ajalla. Taustatekijänä on järjestäytyneiden rikollisryhmien aktivoitunut toiminta. Tavoitteena on, että vankilaturvallisuutta parannetaan henkilöstöresursseja lisäämällä. Erityisesti vartijoiden yksintyöskentelyä olisi pyrittävä vähentämään.

Oikeusministeriön hallinnonalan toimintamenojen siirtyviä määrärahoja kasvatettiin johdonmukaisesti koko 2010-luvun ajan siten, että vuoden 2018 lopussa siirtyviä määrärahoja oli yhteensä yli 160 milj. euroa. Tällä varauduttiin hallinnonalan suurten tietojärjestelmäuudistusten rahoittamiseen. Vuonna 2019 siirtyvien määrärahojen taso aleni noin 40 milj. eurolla ja vuonna 2020 edelleen noin 24 milj. eurolla. Usea hanke valmistui vuonna 2020. Rikosseuraamuslaitoksen Roti-hanke valmistuu kuluvana vuonna ja Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten Aipa-hanke kokonaisuudessaan vuonna 2022. Omarahoitusosuutta kohdennetaan vielä näihin hankkeisiin. Hankkeista odotetaan tuottavuushyötyjä myöhemmin.

4. Turvapaikkaselvityksen tilanne

Turvapaikka-asioiden käsittelyä oikeusaputoimistoissa ja hallintotuomioistuimissa tarkastellaan oikeusministeriössä ja selvitys toimitetaan lakivaliokunnalle kesäkuun 2021 aikana.